sanovi hyvä emäntä:
»Jo on kankahat kuteella
sekä aivinat alulla».
Varis lenti vaahtokuulla,
kevätkuulla keikutteli
vyyhille viriän vaimon,
pankolle ani parahan,
kuontalolle kunnottoman,
emärontin roivahille.

———

86. Toisin ennen, toisin eilen.

Toisin ennen, toisin eilen,
toisinpa tätä nykyä;
toisin ennen toimi käski,
toisin ennen työ opetti.
Toimi käski tonkimahan,
maa väkevä vääntämähän,
ei kuin nyt tätä nykyä,
elon entisen lopulla.
Eip' on maaten maa pietty,
istuen isosen pelto.
Ei suvainnut suuri pelto,
maa ei sallinut savinen
miestä verkaista vaolla,
koriata kuokan päässä,
piian pitkiä hameita,
sukan vartta valkiata.
Nyt tämä nykyinen kansa
sekä kansa kasvavainen
maaten maitansa pitävät,
penkin päässä peltojansa;
syövät maansa makkaroina,
ihroina isonsa pellon.

———

87. Juomarin toimi.

Moni matkassa tulevi,
tapahtuvi taipalella
joutavalle juomarille,
hurjalle humalapäälle:
kinnas kirpovi kuhunki,
saapukka johonki saapi.
Isäntä olutta juopi,
mies se viinoa vetävi,
hevonen helyjä syöpi,
varsa varpoja purevi,
pere piinoa pitävi,
lapset nälkeä näkevi. —
Noin sanovi lapsi rukka:
Iso illalla tulevi,
tuopi tuoresta kaloa,
vetävi verestä lientä.
Iso aamuksi ajavi,
keskiyöksi kerkiävi,
tuopi tuoresta pajua,
antoi vitsoa verestä.

———

88. Emon neuvo pojalle.

Emo neuvoi poikoansa,
vanhin vaivansa näköä
kuin kuki sukimojansa,
itse ilmoin luomiansa.
Noin kuulin emon sanovan,
vaimon vanhan lausuvaksi:
»Poikueni, nuorempani,
lapseni, vakavampani,
jos tahot talohon naia,
tuoa miniän minulle,
ellös pyytäkö pyhänä,
tieltä kirkko kihlaelko.
Silloin porsaski punainen
ja sika'i silkki päässä.
Jalkavaimotki pahimmat
kirkkotiellä kiirehiksen,
sinisukkahan siroksen,
punapaulahan paneksen,
pää on silkkihin siottu,
hiukset pantu palmikolle.
Arkena parempi aika;

silloin naios, poikueni!
Ota olkihuonehesta,
riusanvarresta valitse,
kivenpuusta kihlaellos,
joll' on nurin nuttu päällä,
takki valmis tahtomatta,
jonk' on huntu huutehessa,
perä petkelen tomussa,
varsi jauhon valkiassa.»

———

89. Tavattava tyttö.

Emo neuvoi poikoansa,
vaimo lastansa varoitti:
»Ellös vainen, poikaseni,
juosko juhlina kosissa!
Tyttöä ei piä tavata
kiviseltä kirkkotieltä,
siellä veltotki verassa,
laiskat lainavaattehessa,
pahallaki paita päällä,
tuhmimmalla pää tukossa.
Tyttöä pitää tavata
riihestä rimuamasta,
heinästä hämyämästä,
jok' on riski riihenpuija,
hempulainen heinänlyöjä.
Tyttöä pitää tavata
kivenpuusta kiikkumasta,
käsivarsin vaapumasta,
navetasta nainen saa'a,
riihestä rivahka piika,
taitava talon miniä,
koria kotoinen vaimo,
jok' on joutuisa jalalta,
sormilta hyvin soria,
askareihin aina valmis,
valpas aamulla varahin.»

———

90. Väinämöisen sanoja.

Läksi veljekset vesille,
emon lapset lainehille.
Kielti vanha Väinämöinen,
epäsi suvannon sulho,
kielti kolmesta pahasta:
vesillä viheltämästä,
lainehilla laulamasta,
venehessä vieremästä,
purressa parahtamasta.
Oli veljekset vesillä,
emon lapset lainehilla.
Kielti vanha Väinämöinen,
epäsi suvannon sulho,
kielti kolmesta pahasta:
suolimasta siian suolta,
hauin vuolta vuolimasta,
syömästä kalankutuja.
Noin se virkkoi Väinämöinen,
ennensyntynyt pakasi,
nuoremmalle veiollensa:
»Ei sinun pitäisi syöä,
ei sinun, ei muienkana,
siian suolta, hauin vuolta,
ahvenen alaista puolta,
kuujasen kutumätiä.»
Tuli veljekset vesiltä,
emon lapset lainehilta.
Kielti vanha Väinämöinen,
epäsi suvannon sulho,
kielti kolmesta pahasta:
yksin öillä kulkemasta,
humalassa huutamasta,
maantiellä makoamasta,
syänyöllä soutamasta.
Vaan ei kiellyt Väinämöinen,
evännyt suvannon sulho
hukkuvata huutamasta,
kuollutta makoamasta.
Kielti vanha Väinämöinen,
epäsi suvannon sulho

auroa poron perässä,
Lapinmaasta taikinoa;
kielti uimasta uhalla,
veikan vettä soutamasta.
Kielti vanha Väinämöinen,
epäsi suvannon sulho
kukkaroa paikattua
vyöltä miehen naimattoman;
kielti työtöntä taloa,
toukoa tekemätöntä.
Kielti vanha Väinämöinen,
epäsi suvannon sulho,
kielti maata miehetöntä,
kirvehetöntä kyleä,
eloa emännätöntä,
koiratonta kartanoa.
Vielä kielti Väinämöinen,
epäsi suvannon sulho
kullalle kumartamasta,
hopialle horjumasta,
vanhan nuorta tahtomasta,
kaunista käkeämästä.
Sanoi vanha Väinämöinen
nuoremmalle veiollensa:
Kaunis on kattila tulella,
vaikka vettä kiehukohon;
hyvä mieli miehen päässä,
vaikka ilman istukohon —
väki ei väännä hartioita,
säre ei mieli miehen päätä.
Sanoi vanha Väinämöinen
nuoremmalle veiollensa:
Hoia honkaista venettä,
hoia hongan veistäjätä.
Pah' on orja palkatonna,
paha paljon palkan kanssa —
osallahan mies elävi,
koira toisen kohtalolla.
Sanoi vanha Väinämöinen
nuoremmalle veiollensa:
Suo vilja vihattavalle,
rahat raukoiteltavalle!
Hullu saapoa vihaavi,
siitä saapi saamatonki,
viha viepi viljan maasta,
kateus kalan veestä.
Sanoi vanha Väinämöinen
nuoremmalle veiollensa:
Aina auttavi Jumala,
ajan kunki katkaisevi.
Viipyen erät paremmat,
kauan ollen kaunihimmat.
Harvoin syötti harva verkko,
silloin suurilla kaloilla.
Sanoi vanha Väinämöinen
nuoremmalle veiollensa:
Jumalass' on juoksun määrä,
ei miehen ripeyessä.
Juokseva johonki saapi,
käypä kauas kerkiävi.
Usein käypi käypä härkä,
kun jo hengästyi hevonen.
Sanoi vanha Väinämöinen
nuoremmalle veiollensa:
Sitä kuusta kuuleminen,
jonka juuressa asunto.
Kiitä muille muita maita,
itselle omia maita.
Omat maat maku'isimmat,
omat metsät mieluisimmat.
Sanoi vanha Väinämöinen
nuoremmalle veiollensa:
Väli on väätyllä vitsalla,
väli vääntämättömällä.
Mies tulevi neuvotusta,
koira neuvomattomasta.
Tieto ei miestä tieltä työnnä,
neuvo syrjähän syseä.
Sanoi vanha Väinämöinen
nuoremmalle veiollensa:
Soisin Suomeni hyväksi,
Karjalani kaunihiksi,
hyvin ain' elettäväksi,
kunnialla kuoltavaksi. —

Laiskat Lappihin menevän,
muut veltot Viron vesille.

---

91. Lintuin keräjät.

Köyhä mies ketoa kynti,
sekä kynti jotta kylvi,
kylvi kymmenen jyveä,
kynti kymmenen vakoa.
Siihen lintuja sikesi,
kasvoi paljo peiposia.
Hakahti harakat siinä
sekä närhit näppäsivät,
kävi sirkut sissimässä,
varpuset varastamassa.
Pajulintu palkulainen
äkättihin, keksittihin
vievän viimeistä jyveä,
reunimmaista reutoavan.
Nuorittihin, käärittihin,
pieksettihin, pyntättihin,
lyötihin, lytistettihin,
jaloin päällä pyörittihin.
Vesi silmistä sirusi,
veri vaivaisen nokasta.
Keräjihin käytettihin,
laitettihin lain etehen.
Kurki, lintujen kuningas,
itse istui tuomariksi,
laklat lautamiehiksi,
valamiehiksi varikset.
Kurki huuti kulkustansa,
kajahutti kaulastansa:
»Ootko ottanut jyviä
köyhän miehen kynnökseltä?»
Pajulintu palkulainen
siihen vastaten sanovi:
»Söin minä jyveä kaksi,
kovin äijä, kun on kolme.»
Kurki kulkkunsa kurotti
yli pöyän lausumahan:
»Kosk' oot ottanut jyviä,
käynyt, kurja, sissimässä
köyhän miehen kynnöksellä,
kynnöksellä, kylvöksellä,
niin ei saa sääliä varasta:
tahi korvat karsitahan,
tahi kaula katkotahan,
pää poikki järitetähän.»
Pääskyläinen, pieni lintu,
se lausui laen rajasta:
»Varastat sinäki, kurki,
otat ohria oloksi,
rukihia mielin määrin,
kannat kauranki jyviä.»
Kurki laski suuren kulkun,
parkaisi pahan sävelen
pääskyselle pienimmälle:
»Oonko mie varastanunna
köyhän miehen kylvöksestä? —
Taian mie ilmanki eleä
köyhän miehen kylvöksettä.
Lennän synkkähän salohon,
siellä riivin rikkahia,
katkon kaurahalmehia
tahi syön marjoja metsästä,
kaivan suolta karpaloita.»
Lausui pääsky, pieni lintu:
»Vaan minäpäs en varasta.
Olen ihmisten ilona,
riemu kaiken ristikansan,
saattelen suven sanoman,
laitan päivän lämpimämmän.»

---

92. Revon valitus.

Repo juosta reyätteli,
pitkin vuorta voivotteli.
»Riu, rau, repo rukka,
miss' olit tämän kesyen?» —
»Jumalalla paimenessa,
karjalaisna kaikkivallan.»

JÄLKILAUSE

Kantelettarén yhdeksänteen painokseen.

Kantelettaren teksti esiintyy yhdeksännessä painoksessa jonkin verran korjattuna. Oikeinkirjoitus on nykyaikaistettu ja välimerkintää tasoiteltu. Kieliasua on normaalistettu pitäen mallina nykyistä Kalevalan tekstiä. Siten on korjattu joukko äänne- ja muoto-opillisia murteellisuuksia — mikäli runomitta ei ole ollut esteenä —, esim. *aukasen, aamusin, vienonen, kuulusa, kirjottaa, ilotse, kurkia* (kurkea), *lähtiäksensä* (sellaiset *ia*-loppuiset nominit kuin *hopia, soria, ylpiä* on kuitenkin säilytetty), *tautia* (tauteja), *nosta* (nousta), *mihen* (mihin), *joki* (joku), *iäni* (ikäni), *kanarva* (kanerva), *korenta* (korento), *rukehinen* (rukihinen), *kakla, kakra, kopra, otra, kierrähtävi* (kierähtävi), *saaha* (saa'a), *posi* (poti), *elkäte* (elkätte), *ellös kilkkao* (kilkatko), *kyläratti* (kylänratti), *omenakukka* (omenankukka), *silmäväänteloissä* (silmänväänteloisssä). Lönnrotin alkulause on julkaistu aivan muuttamattomana. J. Krohnin kirjoittamasta sananselitysten esipuheesta, joka on otettu kolmannesta painoksesta, on poistettu viittaukset runoihin, jotka esiintyvät vain mainitussa painoksessa. Sellaisia selityksiä, jotka koskevat nykyään kirjakielessä yleisiä sanoja (esim. *etäälle, evätä, hepo, huuhtoa, kiuru, opastaa*), on pyyhitty. Jokunen tarpeelliselta näyttänyt selitys on lisätty. Selityksissä esiintyvät venäläiset sanat on transskriboitu.

Melkein kaikista korjauksista on ollut tilaisuus kysyä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kielivaliokunnan mieltä, ja valiokunta on ne hyväksynyt.

Helsingissä syyskuussa 1937.

E. A. Saarimaa.

Aineisto.